

fereixi a això l'acc. «infrico», Nebr. i Busa-N. que serà 'moldre faves'] pot ser més aviat manllevat del francès on *fraisier* i el postverbal *fraise* «outil rotatif pour évaser le métal --» es documenten almenys des de 1723 (FEW, 779a, § f).

A distingir d'aquest mot (encara que els diccs. en bona part els confonen), per una part *fres* i *fresar* dit de galons de la roba i accs. anàlogues, i per l'altra la *fresa* i *fresar* dels peixos i de la caça, que constitueixen mots d'origen i significats netament separats: per a aquell, veg. *FRIS*, i per a aquest *FRESSAR*, si bé amb aquest la confusió s'ha estès bastant fins a la consciència popular, fent que la -s- sonora del mot present s'hagi contagiada en part a l'altre.

DERIV.: *Fresa* [eina, 1868, supra]. *Fresada* d'un caragol. *Fresades*, *fresada*, *freades*, V. supra. *Fresat* 'farina gruixuda'.

1 Aplicat, doncs, només als cucs de seda (no sembla entendre-ho *AlcM* II, § 4).

Fresadura, V. *fris* *Fresar*, V. *fresa*, *fressar* i *fris* *Fresat*, V. *fresa* i *fressar*

FRESC, del germ. occid. FRĪSK 'nou', 'jove', 'viu', 'àgil', 'atrevit' (a-al. ant. *frisch*, al. *frisch*, neerl. mj., frisó ant. i ags. *fersc*). □ 1.ª doc.: S. XIII.

Llavors no es troba amb el sentit de 'moderadament fred', que no crec documentat fins al S. XVI,¹ i que en tot cas és rar i tardà a l'Edat Mitjana (potser ja alguna vegada cap a 1400, cf. infra *frescor*), però sí amb significats com els del germànic: 'àgil, descansat', 'no pansit, el contrari de ranci, sec o rebregat'. El mateix passa amb les altres llengües romàniques i en les germàniques (FEW III, 811; DCEC-DECH II, 956b): «metem mà a tres guaytes fer --- als genys e a les cledes; la altra sí era contra la porta de Barbelet --- e faÿa tan gran fret que --- tornaven-se-n a les tendes --- e Nós enviam missatge --- les guaytes si-y eren, e --- no-y eren --- e dixem-los mal del mal que havien feyt, e metem-n'í de *frescs*, d'aquels dels Rics hòmens e de nostra meynada», Jaume I (Ag., 131.12); «demanà --- si li pudien donar alguna cosa que menjàs --- Dix Blanquerna —Ací prés ha una fontana, on podets beure de bella aygua, e podets menjar de la erba *frescha* qui és entorn la fontana —L'emperador respòs dient que --- no havia en custume a menjar erba ---», Llull (*Blanq.*, *NCL* I, 237.24); «per haver especialment la cara lluent e clara --- aprenen d'estillar, de fer untaments, de conèixer herbes, e saber --- la propietat de les figues seques, del vermell de l'ou, del pa *fresc*, de pura farina pastat, de les faves ---», Metge (*Somni*, *NCL*, 108.5). «L'altra, un pom de flors, és a dir una noya *fresca*, guapa y ricament vestida», Pons Mass. (*Quadros*, 63).

A base de l'acc. antiga especialment, la locució adverbial *de fresc*: «una paràbola: que eren tres ladres, e convingueren-se de anar a una ciutat on havia grans tresors, e cascú anava ab un sac per omplir, e com foren prop la ciutat, ells veren penjat un hom *de fresc* --- veu la Església que-us representa l'om penjat

de fresc --- per un *furt* que-s féu de fruyta», StVicentF (*Quar.*, 3.71, 93). Expressió, doncs, catalana de tots temps, estranya a les llengües veïnes, i avui més vigorosa que mai: «Luso hont se decanta / --- / no-s diu que un trono hi haja trobat o una fossana: / de Lusitània's parla, tan sols, nada *de fresch*», *Atl.* (x, 34d); «una impressió --- pregona, ferm --- que no puga esvahir-se ab la facilitat y senzillesa ab que s'arrenca una planta en un terreny regat *de fresc*», Vidal Val. (*Rosada d'estiu*, 142)²

Usos secundaris, importants. *Peix fresc* no és menys antic («peix de fer esc / venen per *fresc*», veg. la cita del *Spill*, en *esc ESCA*). *Riure frescament*, *rialla fresca* compten amb més nobles autoritats, amb el matis de 'delitos': «en les felicitats mundanals no ha bé, --- sinó ab ésser content ---. Doncs, per què no és content d'açò que has? —Ja ho són —diguí jo—. Ladoncs ell se pres a riure fort *frescament*; puis, posant-me la una mà sobre lo coll, dix: —Lo boc jau en lo laç», *Somni* (103.11); «--- l'oreig anima-s'hi / i jugant amb les ones qui juguen / rompe les fa com en *rialla fresca*», Costa i Llobera (*Horacianes*). L'acc. 'despreocupat, tirant a cínic' que avui percebem com un poc ajargonada, tenia, però, arrels antigues, com es dedueix de *frescal*, infra. *Pintura al fresc* [Belv.]: «udi albarii pictura»: de l'it., on *al fresco dipingere* ja principi segle xv, *DECH* II, 956b25.

DERIV.: *A la fresca*: «anar a la fresca, en mànegues de camisa», EmVilanova (*Quadr. Pop.*, 7); *pendre-ho a la fresca*: «de bon humor los francesos per lo general y, a la veritat, un xiquet massa alegres, per lo que molts tot *ho prenen a la fresca*», B. de Maldà (*Excursions*, p. 145); «de buen humor, *negligere*», Belv.; més tard és sobretot amb datiu ètic *pendre-s'ho a la f.*, o bé *pendre-ho a la f.*», B. de Maldà (*Excursions*, 145).

Fresca f. 'frescor, temperatura fresca': «*fresca, fresch, frescor*: amoenum frigus <DT>. 1647 només *fresch* o *ayre*: aura gratissima, com en cast. >: amoenum frigus: *al matí nosaltres nos passejam a la fresca; la fresca de la matinada, de la primavera, de lloc ombrivol, de vent suau; fa una poca de fresca*: lo temps és un poc fresc», Lacav.; *pendre la fresca* «auram captare», Lacav.; «baixant la escala, 's dirigí a la porta del barri en busca de *fresca* y d'ayre per a respirar», Vidal Val. (*Ros. d'estiu*, 444); *la fresqueta* (*DBal.*; *Damen.*).

Frescor [1398, Turmeda; *frescor d'estiu*, en *Cobles Div.* 6, veg. la cita a *afrenellar FRE*; Busa-N «algor, frigor»]; «endormiscant-se'm Atlas a l'ombra d'uns arbres, / era un migdia càlit, de sol y xafogor, / jo lluny, ab ses ovelles sentint mos pollets rossos, / m'acosto de les aygues a pendre la *frescor*», *Atl.* (156); «Plau-me la naïde / que, en les recòndites / *frescors* ombritvoles, / aboca l'àmfora / ---», Costa i Llobera (*Horacianes*). +*Frescorella* gentil sinònim que he sentit algun cop en el Maresme («amb aquestes *frescorelles* a les nits no em puc treure les flassades», J. Tió a St. Pol, 1956), però més en el Migjorn valencià ja *frescorella* hui Agres, Benimantell, 1963; a Barcelona *frescoreta. Frescada*.